

**THE DEVELOPMENTS IN TEACHING OF
THE ARABIC LANGUAGE IN TURKEY AFTER
THE ARAP SPRING**

Arap Baharı ve Sonrasında Türkiye’de Arapça Öğretiminde

Yaşanan Değişimler

Ayşe İSPİR KURUN¹

Abstract

In this article, the developments in teaching of the Arabic language in Turkey after the Arab Spring are examined. Began in Tunisia in 2010, the Arab Spring swiftly spread to other Arabic countries such as Egypt, Syria, and Yemen, and shocked the world. Due not only to the physical proximity of Turkey to the Arab countries but also to the miscellaneous relationships between Turkey and the Arab countries, the Arab Spring made an ineluctable impact on the teaching of the Arabic language in Turkey. This article, which is a qualitative study, reaches to some findings by examining the documents published by various official and non-official institutions. The developments at hand are compiled under three headings: (1) the changes in higher education, (2) the changes in Imam Hatip schools and other schools, be they primary, secondary or high schools, which provide formal education, and (3) other changes. The changes in the higher education are divided into two categories as the changes in the teaching of the Arabic language in universities and the academic changes in the teaching of the Arabic language. As for the changes in the Imam Hatip schools and other schools, the data provided by the Ministry of National Education and other data are examined to understand the transformation of the teaching of the Arabic language. For the other changes in question, the data provided by ÖSYM (Measuring, Selection, and Placement Center) and KPDS-YDS (Language Proficiency Test) are analyzed and some deductions regarding the popular demand towards the education of Arabic language are reached. Various general conclusions are given at the end of the study by the overall analyzation of the data.

Key words: Arap Spring, teaching of the Arabic language, Turkey, political developments.

Özet

Bu çalışmada 2010 yılında Tunus'ta başlayarak Mısır, Suriye ve Yemen gibi Arap ülkelerine yayılan ve tüm dünyada geniş yankı uyandıran Arap Baharı sürecinde ve sonrasında, gerek bölgeye fiziki yakınlığı gerekse bölgeyle olan çeşitli ilişkileri nedeniyle söz konusu süreçten etkilenmesi kaçınılmaz olan Türkiye’de Arapça öğretiminde yaşanan gelişmeler incelenmiştir. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada konuyla ilgili çeşitli resmi ve gayri resmi kurum ve kuruluşlar tarafından yayınlanmış dokümanların incelenmesiyle elde edilen veriler aracılığıyla bazı bulgulara ulaşılmıştır. Bahsi geçen gelişmeler şu üç ana başlık altında derlenmiştir: (1) yükseköğretimde gözlenen değişimler, (2) imam hatip okulları ve diğer örgün ilk, ortaokul ve liselerde gözlenen değişimler ve (3) diğer değişimler. Yükseköğretim alanında yaşanan değişimler kısmında üniversitelerde Arap dili eğitimi ile alakalı yaşanan değişimlere ve Arap dilinin öğretilmesi hususunda kaydedilen akademik gelişmelere değinilmiştir. İmam hatip okulları ve diğer okullarda yaşanan değişimler kısmında ise Millî Eğitim Bakanlığı'nın sunduğu ve elde edilen diğer belgelerden yola çıkarak Arap dilinin öğretimi hususundaki gelişmeler incelenmiştir. Diğer değişimler başlığı altında, başvuran adayların Arapça

¹ Arş.Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı, e posta: aispir@gazi.edu.tr

bilgisini ölçmek için Türkiye’de merkezi olarak Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan Kamu Personeli Dil Sınavı ve Yabancı Dil Sınavına ait bazı veriler sunulmuştur ve bunlardan hareketle Arap dilinin öğrenimine yönelik rağbet hususunda bazı çıkarımlara ulaşılmıştır. Çalışmanın sonunda elde edilen veriler analiz edilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Baharı, Arapça öğretimi, Türkiye, siyasi gelişmeler.

GİRİŞ

Devletlerarası ilişkiler yabancı dil öğretimini etkileyen hatta bizzat ihtiyaç haline getiren etmenlerden biridir. Ülkelerde yaşanan siyasi gelişmeler; coğrafi yakınlık, ekonomik, tarihsel, dini bağlar vb. sebeplerle diğer ülkeleri de etkilemektedir. Bu gelişmelere ayak uydurmak, doğuracağı sorunlarla mücadele etmek, karşılaşılması öngörülen durumları idare etmek için iletişim kurmaya, dolayısıyla o ülkenin dilini öğrenmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Ne var ki Arapça öğretimi Türkiye’de güncel siyasi olaylarla gündeme gelen bir mesele değildir ve kökleri Cumhuriyetin ilanından öncesine uzanır. Zira Osmanlı Devleti bünyesinde resmi, gayri resmi birçok kurumda Arapça öğretimi yapılmış, bu dille bilimsel eserler verilmiş ve Arap Dili, Osmanlı Devleti’nin resmi dili olan Osmanlıca’yı birçok dilbilimsel yönden etkilemiştir (Soyupek, 2004).

Türkiye vatandaşlarının, medya organları ve internet aracılığıyla Arap ülkelerinde yaşanan siyasi olayları farketmesi kaçınılmazdır. Türkiye ile bu ülkeler arasındaki coğrafi yakınlık ve kültürel bağlar da Türkiye’de yaşayanları bölgedeki gelişmelere karşı daha duyarlı hale getirmektedir. Nitekim 2010 yılı, etkileri hem Arap Dünyası hem de tüm dünyada yankı uyandırmış bir siyasi olaya sahne olmuştur (Oğuzlu, 2011). Tunus’ta fitili ateşlenen Arap Baharı 21. yüzyıla damgasını vurmuştur (Dersan Orhan, 2013). Arap Baharı’nın etkilerinin hala devam ettiği ülkelerden sınır komşumuz Suriye bu duruma en güncel örneklerdendir. Şu an sadece sınır kentlerinde değil, büyük kentler de dâhil Türkiye’nin birçok yerinde Suriye vatandaşlarıyla karşılaşmak mümkündür. Dolayısıyla Türkiye’nin bu krizi yönetmek ve bu kriz nedeniyle ortaya çıkacak ihtiyaçlara cevap vermek için bazı adımlar atması gerekmektedir.

Değişimler yaşanması ve bu siyasi gelişmelerden doğrudan etkilenmesi beklenen alanlar arasında bu insanlarla iletişime geçmek gerekliliğinden dolayı Arapça öğretimi yer almaktadır. Sorun sadece mültecilerle iletişim kurmakla kalmamaktadır. Uluslararası siyasette başarılı bir şekilde konumlanmak, bu amaçla gelişmeleri yakından takip etmek ve uluslararası sorunların çözümünde rol oynamak için de Arapça öğretimi üzerine düşünmek gereklidir.

Problem Durumu

Türk-Arap ilişkilerinin kökeni tarihte oldukça geriye gitmekte olup özellikle dini ve coğrafi sebeplerden dolayı bu ilişkiler süreklilik arz etmiştir. Bu nedenle Arap dünyasındaki siyasi çalkantılar Türkiye’yi de birçok yönden etkilemiştir. Araştırmanın problem durumunu işte bu önemli siyasi olaylardan olan ve günümüzde de etkilerini hissettiğimiz Arap Baharı ve sonrasındaki süreçte Türkiye’deki Arapça öğretiminde ne gibi değişimler yaşandığı sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Arap Baharının başlangıcından itibaren Türkiye’deki Arapça öğretiminde ne gibi değişimler gerçekleştiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın alt amaçları ise şu şekildedir:

- Yükseköğretim düzeyinde hangi değişimler gözlenmiştir?
- İmam hatip okulları ve diğer örgün ilk, ortaokul ve liselerde hangi değişimler gözlenmiştir?

- Arapça öğretimi alanında gerçekleşen diğer değişimler nelerdir?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada her ne kadar Türkiye’de yapılan Arapça öğretiminin Arap Baharı sürecinden etkilendiği varsayılrsa da Arap Baharı’nın başlangıcından itibaren Arapça öğretiminde yaşanan her değişimin Arap Baharı ve sonrasında yaşanan siyasi gelişmelerin bir sonucu olduğu iddia edilmemektedir. Zira 2010 yılından itibaren yaşanan yedi yıllık süreçte tamamını saptayamayacağımız birçok faktör ele alınan değişimlerde etkili olmuş olabilir. Bu nedenle araştırmanın amacının, Arap Baharı nedeniyle veya sonucunda Arapça öğretiminde yaşanan değişimleri ele almak değil Arap Baharı’nın başlangıcından itibaren yaşanan değişimleri ortaya koymak olduğuna dikkat edilmelidir.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Günümüzün en fazla öğrenilen yabancı dili İngilizcenin yerinde beş asır önce Batı dünyasında eğitim, ticaret, din ve yönetim alanında hüküm süren Latince bulunmaktaydı. Ardından on altıncı yüzyılda Avrupa’daki siyasi ve ekonomik gelişmeler sonucu Fransızca, İtalyanca ve İngilizce rağbet görürken Latincenin izleri konuşma ve yazı dilinden silinmeye başlamıştı (Richards & Rodgers, 2001). Yabancı dil öğretim metodlarından biri olan duyup konuşma (audiolingual) metodu tüm dünyada yankı uyandıran siyasi bir olay sonucu doğmuştur. II. Dünya Savaşına giren Amerika Birleşik Devletleri, kendi ordusuna yabancı dilleri öğretmenin zorunluluğunun farkına vararak dilbilimcileri, bu dilleri konuşmayı ve anlamayı sağlayacak teknik ve materyal geliştirmeye teşvik etmiştir (Celce-Murcia, Brinton, & Ann Snow, 2013; Yüce, 2005). Bu nedenle bu yöntem *Army Specialized Training Program* adı verilmiştir. (Richards & Rodgers, 2001). Bu olaylar siyasi gelişmelerin ve ülkelerarası ilişkilerin ülkelerin dil politikalarının belirlenmesinde ve yabancı dil öğretimi tarihinde yol açtığı örneklerden sadece birkaçıdır.

Osmanlı Devletinde resmi ve gayri resmi birçok kurumda yürütülmüş olan Arapça öğretimi Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’de de devam etmiştir. Şu an Türkiye’de imam hatip okullarının çeşitli kademelerinde, üniversitelerde edebiyat, ilahiyat, eğitim, İslami ilimler ve sosyal ve beşeri bilimler fakültelerinde bulunan çeşitli bölümlerde, çeşitli askeri kurum ve okullarda ve özel kurslarda Arapça öğretimi yapılmaktadır (Soyupek, 2004; Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi, 2017).

Arap ülkeleri özellikle son zamanlarda yaşadığı siyasi olaylarla dünya kamuoyundan düşmemektedir. Bu nedenle Türkiye, bahsi geçen Arap ülkelerinde yaşanan siyasi olaylara kayıtsız kalmamış hatta bazı ülkelerde belli kesimlerden yana tavır takınmıştır (Oğuzlu, 2011). Türkiye’nin bu gelişmelerin yaşandığı bölgeye yakınlığı bölge ile ilgilenen başka ülkeleri de Türkiye ile iletişim kurmaya itmiştir (Ayhan, 2011). Bu nedenle Türkiye’de yapılan Arapça öğretiminin bahsi geçen siyasi olaylardan olan Arap Baharı ve sonrasındaki süreçten etkilenmesi kaçınılmazdır.

YÖNTEM

Veri Toplama ve Veri Analizi

Bu nitel araştırmanın verileri Türkiye’de Arapça öğretimi yapılan resmi ve özel kurumlar ile alakalı internette elde edilen dokümanlar ve ilgili literatürden sağlanmıştır. Dolayısıyla araştırmada veri toplama aracı olarak dokümanlar kullanılmıştır (Glesne, 2013).

Çalışmada ilk olarak Türkiye’de bünyesinde Arapça öğretimi yapılan resmi ve özel kurumlara ait Arapça öğretimi ile ilgili dokümanlara ulaşılmıştır. Yükseköğretimde Arapça öğretiminin durumunu izlemek için internet üzerinden çeşitli belgeler elde

edilmiştir. Bunlar arasında 2010 ile 2017 yılları arası Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemine (ÖSYS) ait bazı Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları tabloları ve Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzları yer almaktadır. İmam hatip lise ve ortaokullarındaki gelişmeler ise Milli Eğitim Bakanlığı ve imam hatiplilere ait bazı vakıf, derneklerin sunduğu çeşitli dokümanlar ve dergiler ile internet üzerinden ulaşılan bilgiler üzerinden gözlemlenmiştir. Ayrıca Arapça dolayısıyla Arapça dersi veren özel kurslara oluşabilecek rağbet hakkında bir izlenim vermesi açısından Ölçme seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (KPDS) ve Yabancı Dil Sınavı (YDS) ile alakalı bazı sayısal istatistikler incelenmiştir.

Arapça eğitimi alanında 2006 yılından itibaren bir öğrenci, 2011 yılından itibaren ise bir akademisyen olarak aktif bir şekilde bulunmaktayım. Dolayısıyla çalışmamda yapacağım eleştirel yansıtmalarda, deneyimlerim, izlenimlerim ve düşüncelerimin etkisi bir ölçüde kendini hissettirecektir.

BULGULAR

Yükseköğretimde Gözlenen Değişimler

Şu an Türkiye'de, üniversitelerde edebiyat, ilahiyat, eğitim, İslami ilimler ve sosyal ve beşeri bilimler fakültelerinde yer alan çeşitli bölümlerde Arapça öğretimi yapılmaktadır (Soyupek, 2004; Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi, 2017). Her geçen yıl bahsi geçen fakültelerde Arapça öğretimi yapılacak yeni bölümler kurulmaktadır. Fakat bunlardan bir kısmı öğretim üyesi yetersizliği vb. sebeplerle henüz öğrenci alımına başlamamıştır. Arap Baharı'nın başlangıcından yani 2010 yılından itibaren Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemine ait bazı dokümanlar incelendiğinde Arapça öğretimi yapılan bölümlerin 2010-2017 yılları arasındaki seyri ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki veriler; Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi 2010 ve 2011 yılı Merkezi Yerleştirme ile Öğrenci Alan Yükseköğretim Lisans Programları tabloları ve 2012, 2013, 2014, 2016, 2017 yılları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzları incelenerek elde edilmiştir (Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi, 2010; 2011; 2012; 2013; 2014; 2016; 2017).

1984 yılından 2013'e kadar Arapça öğretmenliği bölümü sadece Gazi Üniversitesi bünyesinde yer almaktaydı (Adıyaman Üniversitesi Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı Web Sayfası, 2015). 2017 yılı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'na bakıldığında ise Adıyaman Üniversitesi (1. ve 2. öğretim), Gazi Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi (tam burslu, %50 burslu) ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin (tam burslu, %75 burslu, %50 burslu) öğrenci aldığı görülmektedir. Ayrıca Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi'nin (tam burslu, %50 burslu) de Arapça Öğretmenliği Bölümüne öğrenci aldığı görülmüştür.

Arap Dili ve Edebiyatı bölümlerine ise 2010 yılında, Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi (1. ve 2. öğretim) ve Selçuk Üniversitesi (1. ve 2. öğretim) olmak üzere beş üniversite bünyesinde öğrenci alımı yapılırken; 2017 yılında Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi (1. ve 2. öğretim), Dicle Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi (1. ve 2. öğretim), Kafkas Üniversitesi (1. ve 2. öğretim), Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi (1. ve 2. öğretim) olmak üzere toplam sekiz üniversite öğrenci almıştır. Arapça mütercim tercümanlık bölümü ise 2010 yılında sadece Okan Üniversitesi bünyesinde öğrenci alınırken; 2017 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İstanbul 29 Mayıs (tam burslu, %50 burslu), İstanbul Aydın Üniversitesi (tam burslu), Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi (1. ve 2. öğretim), Kto Karatay Üniversitesi (tam burslu), Okan Üniversitesi, (ücretli, tam burslu, %50 burslu) öğrenci almıştır. Bunların

yanısıra 2017 yılında Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesinde Arapça tarih bölümü açıldığı görülmektedir.

2010 yılında Türkiye’de çeşitli üniversitelerde resmi olarak açılmış 26 ilahiyat fakültesi mevcutken, 2013-2014 öğretim yılı itibariyle öğrenci almayanlarla birlikte bu sayı 86’ya ulaşmıştır (Soysaldı, 2010; Soyupek, 2014). 2012-2014 yılları arasında Yalova Üniversitesinde Arapça ilahiyat, 2014 yılında ise Mardin Artuklu Üniversitesinde Arapça İlahiyat Bölümü öğrenci alımı yapmıştır. Ayrıca 2011 yılından itibaren Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2014 yılı için ise Yalova Üniversitesi bünyesinde İslami İlimler Fakültesi altında Arapça İslami İlimler Bölümü öğrenci almıştır. Son olarak 2017 yılı kılavuzuna bakıldığında bahsi geçen iki üniversite dışında Arapça İslami İlimler bölümü açılmazken; Arapça İlahiyat bölümlerinin sayısı beşe yükselmiştir. Bu beş üniversite şu şekildedir: İstanbul Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve Necmettin Erbakan Üniversitesi. Yüksek Öğretim Kurumu’nun güncel istatistiklerine bakıldığında ise devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere, aktif olarak 58 üniversitede ilahiyat fakültesi, 26 üniversitede de İslami ilimler fakültesi bulunmaktadır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2017).

Yükseköğretimde gözlenen diğer bir gelişme ise 1998-1999 öğretim yılında kaldırılan Arapça hazırlık sınıflarının, 2009-2010 öğretim yılından itibaren bazı ilahiyat fakültelerine tekrar getirilmesi ve 2013-2014 öğretim yılından itibaren ise bir kaç dışında bütün ilahiyat fakültelerinde zorunlu hale getirilmesidir (Cebeci, 1999; Soysaldı, 2010; Soyupek, 2014).

Türkiye’de doğrudan Arapça öğretimi alanında hazırlanan lisansüstü tezlere Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın tez merkezinin internet sayfasından ulaşılmıştır. Bu veri tabanında “Arapça öğretimi, Arapça eğitimi, Arap dili eğitimi, Arap dili öğretimi” ibarelerini yazarak arama yapıldığında, Türkiye’de 1987-2016 yılları arasında yüksek lisans ve doktora tezi olmak üzere toplam 45 tane tez kaydedildiği; bunlardan 17 tanesinin 2011 yılı ve sonrasında hazırlandığı görülmektedir (Ulusal Tez Merkezi, 2017).

Yukarıdaki gelişmelere, Yükseköğretim Kurumu’nun 6 Nisan 2017’de Ankara’da düzenlediği “Türk Yükseköğretiminde Arapça Öğretimi Çalıştayı” da eklenebilir. Kurum tarihinde ilk kez düzenlenen çalıştaya; üniversitelerin İlahiyat-İslami İlimler Fakülteleri, Arap Dili ve Edebiyatı, Arap Dili Eğitimi, Arap Dili ve Belagati, Arapça Öğretmenliği, Arapça Mütercim-Tercümanlık bölümlerinde görev yapan altmış akademisyen katılarak Türkiye üniversitelerinde yürütülen Arapça öğretimini birçok açıdan ele almışlardır (Türk Yükseköğretim Kurulu, 2017). Çalıştayda ele alınan altı konu başlığı şu şekildedir: Arapça öğretiminde karşılaşılan temel sorunlar, nitelikli öğretim elemanı yetiştirme, materyal geliştirme ve teknoloji kullanımı, öğretim teknikleri ve dil becerilerinin öğretimi, ölçme ve değerlendirme, sınıf ve öğrenim ortamlarının düzenlenmesi.

İmam Hatip Okulları ve Diğer Örgün İlk, Ortaokul ve Liselerde Gözlenen Değişimler

Arapça öğretimi yapılan kurumlardan bir diğeri de imam hatip okullarıdır. İmam hatip okulları ilk defa 1951 yılında yedi ayrı ilde açılmıştır (Öcal, 2014). 1997 tarihinde sekiz yıllık kesintisiz eğitime geçilmesiyle kapatılan imam hatip okullarının orta kısımları 2012 yılında yapılan yasa değişiklikleri ile kademeli eğitime geçilerek tekrardan açılmıştır (Aşlamacı, 2014; Öcal, 2011). 2011-2012 verilerine göre 143 adet imam hatip lisesi, 378 adet bünyesinde Anadolu imam hatip lisesi olan imam hatip lisesi, 17 adet bağımsız haldeki imam hatip lisesi olmak üzere toplam 538 adet imam hatip okulu mevcutken 2014-2015 öğretim yılından itibaren 1626 adet imam hatip ortaokulu, 1001 adet imam hatip lisesi ve Anadolu imam hatip lisesi olmak üzere sayı, toplam 2627 olmuştur (Öcal, 2014). Milli Eğitim Bakanlığının 2015-2016 yılına ait istatistiklerine göre Türkiye genelinde 339 tanesi imam hatip liseleri bünyesinde olmak üzere 1961 tane imam hatip

ortaokulu; 1149 tane imam hatip lisesi vardır (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2016). 2016-2017 yılı I. dönem kılavuzuna göre ise 410 tanesi imam hatip lisesi bünyesinde olmak üzere Türkiye genelinde toplam 2777 imam hatip ortaokulu, 1408 tane imam hatip-Anadolu imam hatip lisesi okulu mevcuttur (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2017a). Son olarak 2016-2017 yılı ikinci dönem sonunda yayınlanan istatistikler incelendiğinde 345 adedi imam hatip lisesi bünyesinde olmak üzere Türkiye genelinde toplam 2671 imam hatip ortaokulu; 11 adedi yabancı uyruklular için Anadolu imam hatip lisesi olmak üzere 1452 tane imam hatip-Anadolu imam hatip lisesi okulunun olduğu görülmüştür (Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 2017b).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan 2017 haftalık ders çizelgelerin bakıldığında Arapça dersinin çeşitli İmam Hatip okullarında ortak, seçmeli ve mesleki dersler arasında yer aldığı görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2017). Ayrıca 2013 senesinden beri normal ilkokul, ortaokul ve liselerde Arapça, seçmeli dersler arasına eklenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 2013).

Akademi Lisan ve İlmi Araştırmalar Derneği'nin Arapça Öğretimini Geliştirme Projeleri başlığı altında ilk olarak 2009 yılında başlattığı Arapça Yarışmalarının yıllar bazında ulaştığı okul, öğrenci ve öğretmen sayısının giderek arttığı hatta İmam Hatip Liseleri arasında adeta bir kalite kıstası olarak algılanarak son derece önem kazandığı dikkat çekmektedir. 2009-2010 öğretim yılında İstanbul'daki 25 İmam Hatip Lisesinin katılımıyla gerçekleşen bilgi yarışmalarında yarışan 100 öğrenciyi 25 öğretmen sınavlara hazırlamıştır. Bir sonraki yıl, yani 2010-2011 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün projeye ortak olmasıyla yarışmalar tüm Türkiye'ye uzanmış ve 79 ilden 382 okul katılımında bulunmuş. Bu rakam o zamanki mevcut imam hatip liselerinin %77 sine tekabül etmekte, 1528 öğrencinin hazırlık yapması ve 382 öğretmenin emek vermesi anlamına gelmekteydi. 2011-2012 öğretim yılına gelindiğinde ise yarışmalara Türkiye'nin yanı sıra Balkanlardan 8 ülke katılmıştır (Akademi Lisan ve İlmi Araştırmalar Derneği Arapça Yarışmaları, b.t.; Akdem İstanbul, b.t.). "Bulgaristan, Makedonya, Kosova, Romanya, Sırbistan, Hırvatistan, Bosna Hersek ve Karadağ'daki İmam Hatip Okullarının Türkiye'deki öğrencilerle yarıştığı bu dev organizasyonda Arapça şiir okuma, Arapça hitabet, Arapça musiki ve Arapça bilgi yarışmaları düzenlenmiştir. Arapçanın sanat yönüne de vurgu yapılan uluslararası Arapça yarışmalarında Arapça grafiti ve Arapça tiyatro alanlarında da öğrenciler arasında yarışmalar yapılmıştır" (Akdem İstanbul, b.t.).

2016 yılında yedincisi düzenlenen yarışmalara 81 ilden 938 Anadolu imam hatip lisesi, 917 imam hatip ortaokulu, 4 uluslararası imam hatip lisesi ile 14 proje Anadolu imam hatip lisesi bünyesinden 25.000 civarında öğrenci iştirak etmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2016). 2017 yılında ise Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından sekizincisi düzenlenen Arapça yarışmalarına seksen bir ilden 19.423 öğrenci katılmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, 2017).

Diğer Gelişmeler

Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin 2010, 2011, 2012 Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (KPDS) ve 2013, 2014, 2015 Yabancı Dil Sınavı (YDS) ilkbahar dönemi sayısal istatistiklerine bakıldığında Arapça sınavına başvuran öğrenci sayılarının özellikle 2010 yılından itibaren keskin bir artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Sayısal veriler şu şekildedir: 2010-KPDS İlkbahar Döneminde 908, 2011-KPDS İlkbahar Döneminde 2473, 2012-KPDS İlkbahar Döneminde 3640, 2013-YDS İlkbahar Döneminde 4.110 ve 2014-YDS İlkbahar Dönemi 4.914 kişi; 2015-YDS İlkbahar Döneminde 5.376 kişi, 2016 yılı ilkbahar dönemine ait sayısal bilgilere ulaşılammış olup, son olarak 2017-

YDS İlkbahar Döneminde 5.872 kişi Arapça sınavına başvuruda bulunmuştur (Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 2010; 2011; 2012; 2013; 2014; 2015; 2017).

SONUÇ

Bulgulara dair analitik değerlendirmeler yapılırken kıstas olarak genelde Arap Baharı'nın başlama tarihi olan 2010 yılı göz önüne alınmıştır. Bulguların yorumlanması sürecinde bu tarihten itibaren Arapça öğretiminde yaşanan değişimler, Arap Baharı sürecinin doğurduğu sonuçlar olarak ele alınmaktan ziyade Arap Baharı süreci araştırma için bir başlangıç noktası kabul edilmiş ve bu süreçten sonra yaşanan değişimler ortaya koyulmuştur. Bu değişimlerin vuku bulmasındaki yegâne etkenin Arap Baharı olduğu düşünülmese de bunlarda Arap Baharı süreci ile başlayan siyasi olayların Türk toplumunun dikkatini, Arap toplumu ve Arap diline çekmiş olmasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Elde edilen bulgular dikkate alındığında 2011 yılı itibariyle Türkiye’de yükseköğretim bazında Arapça ile ilgili bölümlerin artması dikkat çekicidir. Bunlardan özellikle Arapça mütercim tercümanlık bölümlerinin sayısının önceki döneme göre artması öncelikle diploması, uluslararası ilişkiler ve siyaset alanında Arapçaya duyulan ihtiyacın artmasıyla doğru orantılıdır.

2010 yılında Türkiye’de çeşitli üniversitelerde resmi olarak açılmış 26 tane ilahiyat fakültesi mevcutken, 2013-2014 öğretim yılı itibariyle öğrenci almayanlarla birlikte bu sayı 86’ya ulaşmış olsa da bu keskin artışın Arap Baharı ve sonrasında yaşanan siyasi olayların etkisiyle Arapça öğretimine yönelik oluşan ihtiyaçtan ziyade benimsenen eğitim politikalarıyla alakalı olduğu düşünülebilir. Nitekim ilahiyat fakülteleri, Arapça alanında yetkin dilciler yetiştirmekten ziyade din uzmanları yetiştirmek vb. öncelikli amaçlara sahiptir. Fakat 2013-2014 öğretim yılından itibaren ise birkaçı dışında bütün ilahiyat fakültelerinde Arapça hazırlık sınıflarının zorunlu hale getirilmesinin, yaşanan ve etkisi hala süren siyasi olayların ardından Arapçaya yabancı bir dil olarak verilen değerin artmasıyla ilişkili olduğu düşünülebilir. Zira bahsi geçen fakültelerde Arapça hazırlık sınıfı 1998-1999 öğretim yılında kaldırılmıştı. Tüm bunlara ek olarak son yıllarda Arapça alanında oluşan ihtiyaca özel üniversitelerin de kayıtsız kalmadığı açıktır. Arapça öğretimi alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin sayısının son beş yılda, önceki yıllara oranla artışı Arapça öğretimine verilen önemin bir göstergesidir.

İmam hatip okulları bazında 2011 ve 2014 yılları arasında mevcut okul farkının 2000 adetten fazla olmasının birinci derecede Arap Baharı ve sonrasındaki süreçle ilişkili olduğunun düşünülmesi güçtür. Fakat bu okullardaki Arapça öğretimine verilen önem Türkiye’de yapılan Arapça öğretiminin seyri açısından kayda değerdir. Nitekim imam hatip liseleri arasında düzenlenen ve tüm Türkiye’yi saran Arapça yarışmalarına olan ilgi bu durumun göstergelerinden biridir. Ayrıca normal okullardaki seçmeli yabancı derslerin arasına Arapça’nın da eklenmiş olması Arapçaya artık bir yabancı dil olarak bakılmaya başlandığının bir göstergesidir. Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi istatistikleri aracılığıyla ulaştığım 2010, -11, -12, -13, -14, -15 ve -17 yıllarındaki ilkbahar dönemlerine ait Arapça dil sınavlarına başvuru sayıları arasındaki uçurum, bunun altında yatan Arapça öğrenimine yönelik ihtiyaç ve bu doğrultuda özel kurslara olan talep de aynı şekilde doğru orantılıdır.

Bütüncül olarak bakılacak olursa artık birçok meslek grubundan şahıslar Arapça öğrenmeye yönelmektedir. Geçmişte genel olarak din alanıyla ilişkilendirilen Arapçaya artık toplumumuz bir yabancı dil olarak bakmaya başlamıştır. Zira hayatın her alanında karşılaşılan Arap vatandaşlar görmezden gelinemeyecek bir gerçeği ortaya koymaktadır: Arapça, uluslararası ilişkilerde aktif rol oynamak için Türkiye için önemli bir ihtiyaçtır. Bu durum da Türkiye’deki Arapça öğretiminde belirgin değişimlere yol açmıştır.

KAYNAKÇA

- Adıyaman Üniversitesi Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalı Web Sayfası (2015). Erişim tarihi: 3 Ocak 2015.
<http://ww2.adiyaman.edu.tr/bolumler.php?birimid=9&bolumid=171&menuid=131> adresinden alındı
- Akademi Lisan ve İlmi Araştırmalar Derneği Arapça Yarışmaları (b.t.). *Arapça yarışmaları 6. yaşında*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2015.
<http://www.arapcayarismalari.org.tr/2015/hakkinda#.VLD6AyusWoM> adresinden alındı
- Akdem İstanbul (b.t.). *Arapça yarışmaları*. Erişim tarihi: 10 Ocak 2015.
<http://www.akdemistanbul.com.tr/arapca-projeleri/arapca-yarismalari> adresinden alındı
- Aşlamacı, İ. (2014). Türkiye'nin İslam eğitim modeli: İmam-hatip okulları ve temel özellikleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 265-278.
- Ayhan, V. (2011). Arap Baharının ABD-Türkiye ilişkilerine etkisi. *Ortadoğu Analiz*, 3(36), 17-22.
- Cebeci, S. (1999). Cumhuriyet döneminde yüksek din öğretimi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6, 227-235.
- Celce-Murcia, M. (2013). An overview of language teaching methods and approaches. Celce-Murcia, M., Brinton, D. M. & Ann Snow, M. (Editors), *Teaching English as a second or foreign language* (p. 1-70) (4th Edition). Boston: National Geographic Learning.
- Dersan Orhan, D. (2013). Ortadoğu'nun krizi: Arap Baharı ve demokrasinin geleceği. *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1-2), 17-29.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (3. Baskı) (A. Ersoy, P. Yalçınoğlu, Çev. Ed.). Ankara: Anı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (2016, 6 Haziran). "7. uluslararası Arapça bilgi ve etkinlik yarışmaları Ankara'da yapıldı". Erişim tarihi: 1 Haziran 2017. <http://dogm.meb.gov.tr/www/7-uluslar-arasi-arapca-bilgi-ve-etkinlik-yarismalari-ankarada-yapildi/icerik/393> adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (2017, 21 Mart). "8. Arapça bilgi yarışması gerçekleştirildi". Erişim tarihi: 14 Eylül 2017.
<https://dogm.meb.gov.tr/www/8-arapca-bilgi-yarismasi-gerceklestirildi/icerik/480> adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2016, 18 Mart). *Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim 2015/16*. Erişim tarihi: 13 Eylül 2017.
http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2017a, 31 Mart). *Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim (1. Dönem) 2016/17*. Erişim tarihi: 13 Eylül 2017.
http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_03/31152628_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017_1.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı (2017b, 8 Eylül). *Milli Eğitim istatistikleri örgün eğitim 2016/17*. Erişim tarihi: 14 Eylül 2017.
http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017). *Haftalık ders çizelgeleri*. Erişim tarihi: 14 Eylül 2017. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7> adresinden alındı
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2013, 11 Haziran). *Seçmeli dersler*. Erişim tarihi: 24 Kasım 2014,

- http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_06/13055916_doc07675220130613144008.pdf adresinden alındı
- Oğuzlu, T. (2011). Arap Baharı ve yansımaları. *Ortadoğu Analiz*, 3(36), 8-16.
- Öcal, M. (2011). *Medresetü'l-eimmeve'l-hutebâ'dan imam hatip liselerine*. İstanbul: Önder İmam-Hatip Liseleri Mezunları Mens.
<http://www.imamhatipokullari.org/tarihce.html>
- Öcal, M. (2014). Kuruluşlarının 101. yılında imam-hatip liseleri. *Mihvak Dergisi*, 1, 32-53.
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2010). *Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (ilkbahar dönemi) sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017,
<http://www.osym.gov.tr/Eklenti/2365.kpdssayisabilgiler201001pdf.pdf?0> adresinden alındı
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2011). *2011 Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı (ilkbahar dönemi) sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017, <http://www.osym.gov.tr/Eklenti/2338.2011-kpds-ilkbahar-donemi-sayisabilgilerpdf.pdf?0> adresinden alındı
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2012). *2012-KPDS ilkbahar dönemi sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017,
<http://www.osym.gov.tr/Eklenti/2292.2012-kpds-ilkbahar-donemi-sayisabilgilerpdf.pdf?0> adresinden alındı
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2013). *2013-YDS ilkbahar dönemi sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017,
<http://www.osym.gov.tr/Eklenti/2444.2013-yds-ilkbahar-donemi-sayisabilgilerpdf.pdf?0> adresinden alındı
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2014). *2014-YDS ilkbahar dönemi sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 3 Ocak 2015,
<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/YDS/2014YDSilkbaharDonemiSayisabilgiler17042014.pdf> adresinden alındı
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2015). *2015-YDS ilkbahar dönemi sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 18 Nisan 2017.
http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2015/YDS/ILKBAHAR/2015YDS_%C4%B0ilkbaharDonemiSay%C4%B1salBilgiler.pdf adresinden alındı
- Ölçme Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2017). *2017-YDS ilkbahar dönemi sonuçlarına ilişkin sayısal bilgiler*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017.
<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/YDSILKBAHAR/Sayisabilgiler20042017.pdf> adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2010). *Tablo 4 merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları*. Erişim tarihi: 11 Eylül 2017.
http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2010/OSYS/Kilavuzlar/TercihKilavuzu/2010_OSYS_Tablo4.pdf adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2011). *Tablo 4 merkezi yerleştirme ile öğrenci alan yükseköğretim lisans programları*. Erişim tarihi: 14 Eylül 2017.
<http://www.osym.gov.tr/Eklenti/257.2011tablo4-2172011pdf.pdf?0> adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2012). *2012 yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017.
<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2012/OSYS/2012OSYSKONTKILAVUZ.pdf> adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2013). *2013 yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017.
<http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2013/OSYS/2013%20%C3%96SYS%20>

- [20KONT%20KILAVUZU%20YEN%C4%B0%20\(24%2006%202013\).pdf](#) adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2014). *2014 yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. Erişim tarihi: 12 Eylül 2017. <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2014/OSYS/Tercih/2014-OSYSKONTKILAVUZU14072014.pdf> adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2016, 18 Mayıs). *2016 yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. Erişim tarihi: 19 Nisan 2017. <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2016/LYS/TERCIH/OSYSKONTKILAVUZU29072016.pdf> adresinden alındı
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (2017, 18 Mayıs). *2017 yükseköğretim programları ve kontenjanları kılavuzu*. Erişim tarihi: 14 Eylül 2017. <http://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2017/OSYS/LYS/KONTENJANKILAVUZU18072017.pdf> adresinden alındı
- Richards, J. C. & Rodgers T. S. (2001). *Approaches and methods in language teaching* (2nd. Edition). Cambridge: Cambridge University.
- Soysaldı, M. (2010). Türkiye'deki ilahiyat fakültelerinde Arapça öğretiminde karşılaşılan problemler ve çözüm yolları. *Ekev Akademi Dergisi*, 45, 247-279.
- Soyupek, H. (2004). *İkinci Meşrutiyet'ten günümüze Türkiye'de Arapça öğretimi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Soyupek, H. (2014). İlahiyat fakülteleri hazırlık sınıflarında yürütülen Arapça öğretimine ilişkin öğrenci başarılarının tespit edilmesi: Isparta İlahiyat Fakültesi örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32, 71-87.
- Yüce, S. (2005). İletişim ve dil: yöntemler, Avrupa Dil Portföyü Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 81-88.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2017). *Fakülteler / enstitüler / yüksekokullar / meslek yüksekokulları hakkında genel bilgiler*. Erişim tarihi: 13 Eylül 2017. <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu (2017, 6 Nisan). "Türk yükseköğretiminde Arapça öğretimi çalıştayı" düzenlendi. Erişim tarihi: 13 Eylül 2017. <http://www.yok.gov.tr/web/guest/ytuksekogretimde-arapca-egitimi-calistayi-duzenlendi> adresinden alındı
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (2017). *Ulusal Tez Merkezi*. Erişim tarihi: 28 Nisan 2017. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden alındı